

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

ANDRA KAMMAREN

Nr 30

2—3 december.

Debatter m. m.

Fredagen den 2 december.

	Sid.
Svar på interpellation av herr Kristensson i Osby ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga av herr Nilsson i Bästekille ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna	3
Svar på interpellationer av:	
Herr Jonsson i Skedsbygd ang. viss ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.....	15
Herr Fröderberg ang. utredningen om utbyggnad av de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn	22
Svar på fråga av herr Lager ang. viss utvidgning av de statliga subventionerna.....	24

Fredagen den 2 december.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidna november.

§ 2.

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**, som yttrade: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har ledamoten herr Kristensson i Osby till mig riktat följande fråga:

»Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att begränsa rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och därmed förhindra att eleverna göra sig skyldiga till nya brott?»

Vidare har herr Nilsson i Bästekille till mig riktat frågan:

»Vill herr statsrådet medverka till en strängare differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna, så att de svåraste elementen kunna omhändertagas på slutna anstalter, och till att sådana anstalter i erforderlig utsträckning snarast komma till stånd?»

Då såväl interpellationen som den enkla frågan rör samma problem inom barna- och ungdomsvården har jag ansett det lämpligt att de besvaras samtidigt.

Interpellanten har framhållit nödvändigheten av att inom ungdomsvårdsskolorna andra vårdformer än helt öppna komma till användning och därvid särskilt understrukit behovet av ytterligare slutna avdelningar, varför jag utgår från att vad interpellanten

önskar få veta är om jag avser att för nästkommande riksdag framlägga förslag om inrättande av slutna avdelningar vid ett antal ungdomsvårdsskolor.

För närvarande finnas slutna avdelningar i bruk på ungdomsvårdsskolorna Långanäs och Skarvik-Tallåsen. Den slutna avdelningen på Långanäs har kommit till stånd främst med hänsyn till behovet av speciella anordningar för elever vilka omhändertagits först i åldern 18—21 år. Detta klientel består i stor utsträckning av vagabondnaturer och psykiskt belastade. Vid nedläggandet av Bonaanstalten överflyttades även visst klientel därifrån till Långanäs, som även i fortsättningen fått mottaga elever av det slag, som tidigare placerats på Bona. Genom den ändring av 5 kap. strafflagen som genomfördes den 1 januari 1946 ha ungdomsvårdsskolorna tillförts ett antal elever som före denna tidpunkt skulle ha straffriförklarats och överlämnats till sinnessjukvården. Med anledning härav användes den tidigare observations- och in-tagningsavdelningen vid Skarvik-Tallåsen numera som sluten specialavdelning för oroliga kvinnliga elever och är närmast jämförbar med motsvarande avdelningar på sinnessjukhusen. En framställning om iordningställande av en liknande avdelning för manliga elever vid Lövsta-skolan är f. n. under prövning i socialdepartementet. Det bör observeras att de hittills inrättade slutna avdelningarna sålunda främst tillkommit med hänsyn till vården av psykiskt abnorma elever.

I årets petita har socialstyrelsen emellertid förutom övriga förslag till förbättringar och effektivisering av vården inom ungdomsvårdsskolorna även framlagt förslag om anordnande

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

av slutna avdelningar vid ytterligare tre ungdomsvårdsskolor. Kostnaderna för uppförandet av dessa slutna avdelningar och erforderliga nya personalbostäder ha beräknats till 1 129 000 kronor, vartill komma kostnader för inventarier 10 000 kronor. De föreslagna slutna avdelningarna kräva vidare en personalökning med tolv nya vårdare, vilket medför en årlig kostnadsökning med omkring 70 000 kronor. Slutligen beräknas de ytterligare årliga omkostnaderna till omkring 36 000 kronor. Detta förslag är för närvarande föremål för överväganden inom socialdepartementet i samband med årets budgetbehandling.

Frågan om införande av ytterligare slutna avdelningar inom ungdomsvårdsskoleorganisationen är av betydande principiellt och läkepedagogiskt intresse och aktualiserar även viktiga gränsdragningsfrågor mellan å ena sidan barna- och ungdomsvården och å andra sidan fångvården. Innan ställningstagande till socialstyrelsens förslag kan ske måste hela denna fråga grundligt prövas vid gemensamma överläggningar mellan social- och justitiedepartementen, varvid hänsyn måste tagas till alla de faktorer som här göra sig gällande. Jag kan därför icke f. n. gå närmare in på interpellantens fråga.

Med anledning av herr Nilssons i Bästekille fråga vill jag slutligen påpeka följande.

Differentieringen av ungdomsvårdsskolornas klientel handhaves centralt av skolbyråchefen. Klientelet fördelas på olika anstalter med hänsyn till kön, ålder, intellektuell utveckling och psykisk särart, således icke efter vanartsgraden eller antalet brott. Någon skillnad mellan lättare och svårare, bättre och sämre element kan icke göras. Sådana differentieringsprinciper framstå som alltför schablonartade och ytliga. Skulle till en slutna centralanstalt sam-

manföras de svåraste elementen, skulle där samlas en heterogen skara elever i alla åldrar, av alla begåvningsgrader och med vitt skilda former av psykisk särart. Detta skulle betyda en återgång till det system, som med rätta fördömdes och avskaffades i samband med den av riksdagarna 1936 och 1937 beslutade skyddshemsreformen. Till en sådan utveckling anser jag mig icke böra medverka.

Härefter anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för svaret på min interpellation.

Utgångspunkten för min fråga ha varit förhållandena vid Ljungaskogs ungdomsskola i Kristianstads län. Där har under omkring 40 år funnits ett skyddshem för pojkar, och i stort sett har det under denna tid rätt ett gott förhållande mellan å ena sidan skolan och dess elever och å andra sidan kommunen och allmänheten. Men under de senaste åren ha förhållandena blivit annorlunda. Det beror på att det intagna ungdomsmaterialet har blivit mera svårartat. Vid mitt besök i Ljungaskog sade husmor där med en glimt i ögonvrån, att hon ofta spørjer: Var äro våra snälla vanartade barn nu för tiden? De ungdomar som vistas vid skolan äro till en del kriminellt betonade. I Örskelljunga landsfiskalsdistrikt finns förutom Ljungaskogs yrkesskola för pojkar också en yrkesskola för flickor och dessutom ett skolhem för yngre pojkar. I detta distrikt ha under de första nio månaderna i år anmälts 121 rymningar och vidare 74 tillgreppsbrott av elever vid dessa skolor. Huvudsakligen ha dessa rymningar och dessa brott gjorts av ynglingar vid pojkhemmet i Ljungaskog. För en tid sedan talades det i pressen om en av dessa pojkar, som hade mer än hundra bilstöl-

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

der bakom sig. Vi få ofta i pressen läsa om liknande förhållanden. Understundom kan man få se rubriken »Dagens rymning». Ofta går det ju så till, att pojkarna ge sig av två eller flera i sällskap. De ta en cykel och ge sig i väg på den, sedan stjäla de en bil, bryta sig in i en mack, köra bilen ned i ett dike och taga en ny bil. Understundom åstadkomma de vettlösa skadegörelser på bohaget på de ställen där de bryta sig in, det må vara i sportstugor eller hos ensamboende gamla, som lätt nog kunna få en chock. Efter sådana bravader återvända de från sitt vikingatåg till hemmet, stanna där en tid, och ge sig sedan ut på nya rymningar. Karusellen går, och under tiden växer opinionen alltmer kring dessa hem, kring dessa yrkesskolor.

Och denna opinion vänder sig emot hela den öppna vårdformen. Man kan ju förstå, att det måste kännas harmset för en arbetare, som skall i väg till sitt arbete på morgonen, att finna sin cykel borta eller bilen borta. När detta upprepas gång efter annan kan man lätt förstå, att tålmodet till sist tryter. Och så vänder sig denna opinion mot hela den öppna vårdformen och ställer den under debatt. Diskussionen kan bli så häftig, att den öppna vårdformen kommer i fara. För att inga missförstånd här skola råda, vill jag öppet erkänna att jag i princip är anhängare av den öppna vården. Jag är övertygad om att den i många fall har bidragit till att göra goda samhällsmedborgare av dessa vanartiga ungdomar, och jag är också övertygad om att den har en gagnarik uppgift att fylla i framtiden. Men om man i princip går in för den öppna vården, är det uppenbart att man inte helt kan undvika rymningar.

Understundom kunna dessa rymningar vara av ganska ofarligt slag. Det kan vara en pojke, som givit sig av därför att han längtar hem. Hemmet är

måhända dåligt och eländigt, modern slarvig, fadern måhända alkoholist. Men ändå längtar pojken hem. I andra fall äro rymningarna av mera allvarligt slag. Då är det farliga ungdomar som äro i farten — det finns också sådana på dessa skolor. Det är för att i någon mån skapa möjligheter att bemästra detta problem eller i varje fall försöka vinna klarhet kring detsamma som jag har framfört denna interpellation.

Många av dessa ungdomar ha givetvis redan före sin tid vid skolorna fört ett kringflackande liv, och när de sedan komma till skolorna fortsätta de på samma trall. Rymningarna äro allvarliga, ty därigenom lider anstaltens arbete ett avbräck. Ofta skapa de oro hos den anställda personalen därför att denna inte vet, vad pojkarna taga sig till under rymningsfärderna. Rymnarna själva skadas genom dessa färder, ty de känna sig ofta nog stå på kant med samhället och bli avogt inställda mot detta samhälle. Vidare påverkas kamraterna. De läsa om dessa rymningar, och när de höra berättas om dessa härnadståg stimulerar det dem många gånger till liknande färder med åtföljande brott.

Det är också uppenbart att polisen genom dessa rymningar får ett merarbete, ett merarbete som man särskilt klagat över i de kommuner, där dessa anstalter ligga. Det blir ofta ett tröstlöst arbete för polisen. Allra mest måste man i detta sammanhang tänka på allmänheten. Det gäller här en avvägningsfråga mellan å ena sidan de ungas frihetsbehov och å andra sidan allmänhetens säkerhetskrav. Jag vill alldeles särskilt understryka, att man inte får undervärdera allmänhetens säkerhetskrav. Allmänheten måste också behandlas humant. De laglydiga medborgare, som bo kring dessa skolhem, måste man tänka på i särskilt hög grad.

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

Jag finner därför, att det är en angelägen samhällsfråga att söka begränsa dessa rymningar med brott, och jag måste säga, att jag därför känner mig något förvånad över att herr statsrådets svar är så föga positivt. Denna fråga har ju varit föremål för allmän diskussion i pressen och på olika möten. Man har härvid från fackmannahåll sagt, att behandlingsmetoderna böra kunna förbättras, och man har i detta sammanhang yrkat på att den läkepedagogiskt utbildade personalen skulle förstärkas. Man betonar att det tar lång tid att komma dessa ungdomar in på livet och påverka dem i god riktning. Det gäller ju inte blott att övervaka dem, det gäller att bygga upp och stärka karaktären.

I samband med detta problem har man också diskuterat skoltidens längd. För min del tror jag att det är riktigt, att man nu alltmera försöker bestämma den normala tiden vid dessa skolor till ett år. Det är klart att man inte kan föreskriva, att vistelsen där skall vara precis ett år eller två år. Det måste bli beroende på hur var och en sköter sig. Men jag tror att det är riktigt att man försöker inskränka tiden till normalt ett år. Därigenom skulle säkerligen rymningsfrekvensen bli något mindre. Det blir under sådana förhållanden inte så tröstlöst för dessa ungdomar som när de måste tänka sig, att de måste vistas på skolan två år och kanske därefter ha värnplikten att fullgöra.

Men min interpellation tog huvudsakligen sikte på att man borde undvika slutna avdelningar för en del av detta klientel. Jag besökte för en tid sedan Långanäs. Där har man en sluten avdelning, som ingalunda är byggd som ett fängelse. Fönstren äro inte försedda med galler. När jag var där arbetade fyra ungdomar utanför det höga staketet under tillsyn av en vårdare. På den slutna avdelningen var det plats

för nio elever. De voro underställda en tillsyningsman, tre vårdare och en nattvakt. Man ville isolera dessa ungdomar för att man skulle få tid att liksom tränga dem mera in på livet och därigenom bättre kunna hjälpa dem. Men det framgick också av den diskussion som jag hade med rektor vid skolan, att i denna slutna avdelning låg ett avskräckande moment. Pojkarna ville inte dit. Vistelsetiden där var i regel sex veckor och rektorns uppfattning var, att detta avskräckande moment hade en viss betydelse. Han berättade vidare, att mellan 30 och 40 elever voro anmälda för intagning på denna slutna avdelning. Jag kan alltså, herr statsråd, för min del inte finna annat än att socialstyrelsens förslag är välmotiverat.

Nu är jag givetvis inte, herr talman, så optimistisk, att jag tror, att man lätt nog kan komma bort från svårigheterna och nå ett idealiskt tillstånd. Jag tror att man får söka sig fram på olika vägar, både vad gäller bättre behandlingsmetoder och tekniska åtgärder. Men jag vill betona, att det är nödvändigt att man griper sig an på allvar med dessa problem ifrån statsmakternas sida. Ty man kan inte längre stå till svars med att det nuvarande tillståndet får råda på detta område.

Herr NILSSON i Bästekille: Herr talman! Även jag vill till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framföra ett tack för att han varit vänlig att svara på den fråga, som jag har riktat till honom.

Jag hade frågat, om herr statsrådet ville medverka till en strängare differentiering av ungdomsvårdsskolornas klientel. I det svar jag har fått anför herr statsrådet, att detta av skilda skäl inte skulle låta sig göra. Han anför bland annat, att det skulle vara omöjligt, eller åtminstone inte lämpligt att

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

till en sluten centralanstalt sammanföra de mest svårartade elementen vid de olika skolorna, ty då skulle där samlas en heterogen skala av elever av alla åldrar, och till en sådan utveckling ville icke herr statsrådet medverka.

Jag ställde denna fråga till herr statsrådet därför att jag i likhet med den föregående interpellanten, herr Kristensson, har studerat denna fråga rätt ingående i de orter, som beröras av denna verksamhet — i mitt eget län bör jag kanske tillägga för att inga missförstånd skola uppstå.

Jag vet mycket väl vad folket i de bygder, där dessa ungdomsvårdsskolor äro förlagda, säger. Jag vill också från början säga ifrån till kammarens ledamöter, att min syn på denna fråga inte har det minsta med politik att skaffa. Det skall ingen tro, fastän man ibland i tidningspressen kan få se politiska aspekter anläggas på detta spörsmål bara därför, att man försöker få rättelse i sådana här förhållanden. Gå ut och fråga människorna i de bygder, där man har dessa ungdomsvårdsskolor, vad de tycka. Det kvittar vilken yrkesgrupp de tillhöra, det kvittar vilken politisk uppfattning vederbörande har, det enda svar man får är: som det nu går till kan det inte fortsätta. Någoting måste göras åt dessa förhållanden. Jag har givetvis mindre erfarenhet om dessa ting än herr statsrådet — det är jag fullt på det klara med — men jag tror dock inte, att det skulle vara alldeles omöjligt att genomföra en differentiering av de element det här gäller. Nog kan man väl i alla fall räkna ut, att de som gång på gång ställa sig i ledningen för dessa rymningar måste vara mera svårartade element än de som äro hyggliga och ordentliga. Beträffande yrkesskolan i Ljungaskog, som i höstas — om jag inte minns fel — hade 46 elever, fick man utan vidare från folket i bygden, som är mycket väl insatt i saken, det beske-

det, att av dess 46 elever kunde endast tio hänföras till vad man kallar de svåraste elementen och att det av dessa tio endast var ett par tre stycken som kunde räknas som rent kriminella element. Som jag ser på dessa frågor ville jag ha det ordnat så, att dessa 36 hyggliga pojkar — jag säger hyggliga, ty även den som gjort ett felsteg bör enligt min bestämda uppfattning därför inte dömas för hela sitt liv; att människor begå felsteg beror många gånger på att de äro alltför lättleda — skulle få en möjlighet att återanpassa sig i samhället och bli goda och dugliga medborgare. Men vad jag starkt betvivlar och vad folket i de bygder, som hysa dessa skolor, starkt betvivlar är, att man av dessa 36 hyggliga pojkar någon gång skall få dugliga medborgare, när de ställas under inflytande av dessa övriga sämre element, som taga ledningen. Jag är övertygad om — jag säger det ännu en gång — att om vi kunde göra en sådan uppdelning, skulle vi av dessa 36 pojkar utan vidare få goda och hyggliga samhällsmedborgare. Bland dessa finnas som sagt många gånger mycket lättleda element, som det kan vara lika lätt att leda tillbaka och fostra till dugliga samhällsmedborgare, lika lätt som för en ledare av sämre art att få dem med på sina upptåg. Vi skulle på det sättet kunna skapa något annat av dem än man nästan kan kalla återfallsförbrytare. Jag tycker inte att det är humanant och barnhårtigt att just dessa skola utsättas för en påverkan från vad jag kallade de svåraste elementen. Om vi få dessa slutna anstalter, borde, tycker jag i motsats till herr statsrådet, det väl inte överstiga mänsklig förmåga att ha de svåraste elementen på en sluten anstalt och de övriga på en annan anstalt. Det skulle väl kunna låta sig göra.

Vad man vidare i de bygder, där skolorna äro belägna, starkt reagerat mot är den skadegörelse, som dessa element

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

göra sig skyldiga till, och de många gånger skrala ersättningar, som de som tillfogats skadan erhålla. Rektorn för skolan i Ljungaskog, herr Thulin, har ju talat om, att man kan få ersättning i den mån eleverna göra sig skyldiga till skadegörelse. Det skall givetvis styrkas att skadegörelse skett. Det råder inga delade meningar om den saken. Men sedan tillkommer, enligt vad herr Thulin meddelade, en annan omständighet, nämligen att man skall företaga en utredning om de ekonomiska förhållandena hos den som lidit skadegörelsen. Om t. ex. en arbetare blir frånstulen en bil — kanske en gammal sådan — som han behöver för att bege sig till sin längre bort från hemmet belägna arbetsplats, skall han ha ersättning för liden skadegörelse, därför att hans ekonomi är sådan, att han inte tål förlusten. Men skulle en annan människa, vars ekonomi är litet bättre, få sin bil stulen, skall man, fortfarande enligt rektor Thulin, undersöka om det är behövt att han får ersättning. Skulle detta inte visa sig vara fallet, är det inte säkert att han får någon gottgörelse. För min del måste jag säga, att så länge vi skola ha dessa öppna anstalter, som jag i likhet med herr Kristensson anser att vi skola ha även i framtiden, måste vi hävda, att samhället skall lämna full gottgörelse för den förstörelse och skadegörelse, som ungdomarna där göra sig skyldiga till.

I Örskelljunga, där man har dessa brydsamma problem att brottas med, hemställde i början av detta år kommunalnämnden hos landsfiskalen i distriktet om en uppgift på antalet rymningar och antalet brott i övrigt av elever från dessa skolhem. Då fick man till svar från landsfiskalen, att under 1948 hade antalet rymningar från Ljungaskogs yrkesskola varit 81 stycken, från Sonestorps yrkesskola, alltså flickhemmet, 11 stycken och från Östra

Spångs skolhem 13 stycken, eller tillhopa 105 stycken. Inom Örskelljunga landsfiskalsdistrikt förövades under samma tid följande antal brott, nämligen 10 inbrottsstöld, 2 enkla stöld, 11 tillgrepp av bilar och motorcyklar, 33 tillgrepp av cyklar och 1 misshandelsbrott, sammanlagt 57 brott. Beträffande brott, som begåtts utom Örskelljunga landsfiskalsdistrikt, finnas ej fullständiga uppgifter, enär rapporter därom ej i alla fall gått in till distriktet. Antalet anmälda brott är emellertid 26 inbrottsstöld, 4 enkla stöld, 7 tillgrepp av bilar och motorcyklar och 13 tillgrepp av cyklar, sammanlagt 50 brott. Landsfiskalens skrivelse till kommunalnämnden innehåller även uppgifter för innevarande år. Ehuru landsfiskalens skrivelse är dagtecknad så tidigt som den 24 februari, har man redan hunnit med sammanlagt 20 rymningar från de tre skolorna, och av rymmarna i dessa fall ha förövats 8 inbrottsstöld, 3 tillgrepp av automobiler, därvid skadegörelse å den ena automobilen beräknas till 1 600 kronor, samt 6 tillgrepp av cyklar.

Jag har även tillgängligt ett utdrag ur landsfiskalsdistriktets brottmålsjournal för de första nio månaderna i år. Under denna tid har antalet rymningar varit följande, nämligen från Ljungaskogs yrkesskola 70, från Sonestorps hemskola 33 och från Östra Spångs skolhem 18. Antalet brott inom distriktet var under samma tid 8 inbrottsstöld, 20 enkla stöld, 34 cykelstöld, 4 motorcykelstöld och 8 bilstöld.

Det är ju rätt naturligt att man, när man resonerar med människorna i bygden, får höra att de inte alls ha någon förståelse för att det skall behöva vara på detta sätt. Det är ju ett abnormt förhållande, att det får pågå så här, och något måste naturligtvis till för att råda bot på detta. Jag är fortfarande överty-

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

gad om att hade vi haft en del av dessa besvärliga element i en sluten anstalt, skulle en stor del av dessa brott aldrig ha blivit begångna. Sedan jag ställde min fråga till herr statsrådet, ha ytterligare rymningar ägt rum. Det går knappast en vecka utan att ett par stycken elever rymma. Nu när vintern börjar sätta in, kommer kanske antalet rymningar att nedgå, men man måste i alla fall räkna med att brotten och skadegörelsen komma att fortgå. Sedan jag ställde min fråga, har bland annat förekommit att en yngling gjort sig skyldig till billån, och skadegörelsen efter den utfärden belöper sig till 10 000 kronor. Det är kanske någon av kammarens ledamöter, som erinrar sig att det för en tid sedan genom pressen gick en notis om en episod från en militärövning nere i dessa trakter. Det kom en flott bil med hög hastighet, militärposterna försökte stoppa den, men det lyckades ej. Det var med knapp nöd posterna lyckades klara livet genom att kasta sig undan, och bilen försvann genom spärren. Det var en av dessa ynglingar från Ljungaskog som var ute på en ny utfärd.

Jag vill i likhet med den föregående interpellanten säga, att min framställning förestavats av intresse att få dessa frågor lösta på ett hyggligt sätt. Jag vill inte förorda några hårda och brutala metoder, utan vi böra naturligtvis försöka att så fort som möjligt göra dessa människor till hyggliga medborgare. Men jag vågar påstå att om inte myndigheterna i högre grad än hittills rikta sin uppmärksamhet på saken och vidtagna kraftigare åtgärder, kan det hända att människorna där ute komma att reagera så starkt, att vi som här sedan skola taga ställning till vårdformerna inte kunna stå emot. Det kan hända att reaktionen slår över på ett sätt, som ingen av oss skulle önska.

Jag skall sluta, herr talman, med att

rikta en vädjan till statsrådet att om möjligt inte släppa saken ur sikte utan se till att vi få bättre förhållanden på detta område.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Jag skall inte ingå i något längre svaromål igen. Vi ha frågan under omprövning i departementet, och jag skall för min del mycket noga granska motiven till de förslag som föreligga och även, i den mån jag är i stånd till det, tillsammans med mina medarbetare undersöka vilken effekt man kan vänta av dem. Jag vill bara meddela kammaren, att det finnes en punkt, där jag knappast kan tänka mig att ändra min hållning. Jag kan inte vara med om en utveckling, som leder till att ungdomsvårdsskolorna komma att i viss grad utvecklas till fängelser. Om det finns en mängd ungdomar, som man inte tror att man kan så att säga hålla reda på utan fängelseåtgärder eller fängesliknande åtgärder, tror jag att man måste gå till en mera grundlig reform beträffande själva rekryteringen till skolorna. Men jag tror att det är av mycket stor vikt att upprätthålla en absolut gränsskillnad mellan fängelseväsendet och dessa ungdomsvårdsskolor.

I övrigt vill jag bara nämna att rektor Thulins uppgifter beträffande ersättningsprinciperna äro föråldrade. Någon behovsprövning sker icke. Men däremot förbehålla vi oss naturligtvis att ganska noggrant kontrollera de räkningar som skickas in till departementet från personer, som fått sina ägodelar, bilar och annat, skadade.

Herr SUNDSTRÖM: Herr talman! Det är med en viss tvekan jag går upp i en sådan här debatt. Ty som herr Nilsson i Bästekille framhöll har rymningsfrekvensen en stor benägenhet att stiga, när man ger alltför stor offentlighet åt

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

rymningarna. Nu är det tyvärr så att offentlighet är oundviklig. Vi måste därför naturligtvis debattera frågan, och det kan heller inte undvikas att det i tidningarna kommer in drastiska beskrivningar av de rymningar som ske. Men jag nödgas säga, att samtliga styrelser för dessa skolor ha erfarenhet av att rymningsfrekvensen ökar efter varje sådan mera livaktig beskrivning i tidningarna. Klientelet reagerar inte så, att det får något slags skamkänsla av vad som inträffat, utan den som kunnat göra en god bravad blir genom dessa beskrivningar lätt en hjälte, som de andra se upp till och söka efterlikna. Men icke desto mindre är det som sagt oundvikligt med denna offentlighet. Jag skall därför och då jag har den mindre angenäma uppgiften att vara ordförande i styrelsen för en skola av detta slag drista mig att säga några ord.

Jag vill då först rikta en bestämd gensaga mot herr Kristenssons antagande, att myndigheterna inte skulle ha tagit den här rymningsfrågan riktigt på allvar. Jag tror att man med visshet kan säga, att såväl styrelserna för hemmen och deras personal som framför allt den byrå i socialstyrelsen som har saken om hand sannerligen tar detta på allvar. Och jag vågar påstå att det är varje styrelses och varje anställds verkliga ambition att med alla tänkbara medel söka nedbringa rymningsfrekvensen till den lägsta möjliga.

Det har vid detta resonemang även talats om att vi borde ha slutna avdelningar vid de öppna anstalter som nu finnas. Jag har för min del också varit inne på samma tankegång. Om en yngling varit ute och gjort sig skyldig till en uppseendeväckande förseelse och han får såsom straff att hållas avskild från sina kamrater under tre dagar, är ju det ett straff, om jag får kalla det så, som inte står i någon propor-

tion till förseelsen. Förklaringen härtill är ju emellertid, att det, som socialministern påpekade, inte är meningen att dessa anstalter skola ha fängelsekaraktär och att sådana förseelser skola bestraffas. Själva arbetshypotesen är att man skall genom lämplig behandling och genom uppfostran söka rätta utan att anlita straffmetoder. Det är från dessa utgångspunkter som man måste bedöma de tillrättavisningar som äga rum. Men icke desto mindre har jag ingenting emot att man följer socialstyrelsens förslag och inrättar smärre slutna avdelningar vid de öppna hemmen. Jag tror dock att man inte skall tillmäta dessa slutna avdelningar alltför stor betydelse. Rymningsanledningarna äro mycket mera komplicerade. Rymningarna kunna icke elimineras genom att ett par av de mera svårhanterliga elementen tid efter annan komma på en slutna avdelning ett par veckor. Det är säkerligen mycket mera djupgående åtgärder som krävas. Dessutom kan icke kostnadsfrågan förbises i detta sammanhang. Jag kan erinra om att även på ungdomsvårdsskolor, som drivas mycket ekonomiskt, går årskostnaden per elev upp till 5 000 kronor. Det är klart att denna kostnad stiger väsentligt, om man skall utbygga hemmen och anställa mera personal. Om man då inte är övertygad om att vinsten blir sådan, att den motsvarar kostnaderna, är det förklarligt, om en viss betänksamhet gör sig gällande. Frågan får väl vidare övervägas inom socialdepartementet, och vi få vänta och se vilket resultatet kan bli.

Jag har emellertid gjort mig en del frågor, när jag sett vissa av de elever som kommit till dessa skolor. Det kan, som herr Nilsson i Bästekille sade, vara snälla och trevliga pojkar, som gjort sig skyldiga till någon liten oegentlighet och hamnat på en ungdomsvårdsskola. Varför är den här pojken egent-

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

ligen här? har jag frågat mig och undrat om skolan verkligen varit den rätta miljön. Det är ofta fysiskt klena och psykiskt något efterblivna pojkar, lättlörliga, lättledda och suggestiva. Av förundersökningen framgår ofta att orsaken till missanpassningen varit miljöskada under uppväxttiden. Då måste man ovillkorligen fråga sig, om det inte vore lyckligare, om en stor del av dessa elever kunde komma till fosterhem eller yrkeshem, där de kunde få yrkesutbildning. Jag tror att det skulle kunna gå, om det utginge bättre ersättning till den, som i sitt hem mottar sådana ungdomar. Barnavårdsnämnderna kunna ofta skaffa sådana hem, men statsverket bidrager då inte med mer än 50 kronor i månaden. Och det är förklarligt, att barnavårdsnämnden då söker få in vederbörande på en yrkeskola för att nedbringa kostnaderna. När nu årskostnaderna vid dessa skolor äro så höga som de för närvarande äro, tycker man att det skulle vara en god affär för statsverket att väsentligt höja detta bidrag. Då vore det kanske möjligt att få ut en hel del av dessa ungdomar i fosterhem, och jag tror att effekten skulle bli mycket större.

En annan sak, som herr Kristensson också berörde och som jag skulle vilja taga upp, är frågan om tidsbegränsningen. Herr Kristensson nämnde, att det skulle vara lämpligt med ett år. Jag är av den uppfattningen att man här bör gå mycket radikalare fram. Man bör ha möjlighet — något som man i viss mån redan har — att säga till en gosse, som kommer, att om han sköter sig väl i sex månader, skall han få bli villkorligt utskrivnen. Det finns pojkar som komma och fråga, hur länge de skola stanna, och då är det rektorn eller styrelsen obetaget att säga till honom, att frågan om hans utskrivning skall tagas upp, om han sköter sig väl. Här borde dock en bestämd tidpunkt an-

givas, t. ex. sex månader. Det skulle vara ett starkt eggande moment, när det gäller att sköta sig väl, mycket starkare än sex månaders sejour på den enskilda avdelningen. Viserligen föreliggande vissa risker för återfall, men sådant får man räkna med även nu. Vid det senaste sammanträdet hade vi att behandla en tredje återintagning efter villkorliga utskrivningar.

Man kan invända att ett sådant system skulle försvåra den yrkesutbildning som skall äga rum. På sex månader kan man inte ge en sådan utbildning, att eleven sedan kan ge sig ut i förvärsarbete. Men även den saken tror jag man skulle kunna klara. Efter denna villkorliga frigivning kunde eleven betraktas såsom anställd vid skolan. Jag skulle vilja vid det arbetshem, där jag är med i styrelsen, gå så långt, att jag låter anställa honom enligt lantarbetsavtalet. Han får arbeta i jordbruket och betala för kost, logi och kläder. Det som blir över får han använda för egen del. I den formen skulle han få stanna kvar och få en grundlig utbildning antingen i jordbruk eller i trädgårdsskötsel, tyvärr de enda grenar vi för närvarande ha att bjuda på. Men den principen och idén går naturligtvis att överföra till vilken yrkesgren som helst.

Vidare vill jag också säga några ord om herr Nilssons i Bästekille resone-mang att differentiera klientelet. På den punkten vill jag bestämt ta avstånd från de synpunkter, som han framförde. Den differentiering, som nu företages av klientelet efter nya metoder, innebär nämligen ett mycket stort framsteg på detta område. Jag tror att samtliga styrelser och rektorer kunna vittna om att den differentiering som här sker centralt är i sällsynt hög grad lyckad. Det är mycket sällan en sådan skola får mottaga elever, som sedan måste överföras till annan anstalt där-

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

för att vederbörande inte passa för den organisationsram, det program och den utrustning som de skolor ha, till vilka eleverna först sändas. Jag hävdar därför mycket bestämt att herr Nilssons i Bästekille tanke, att man ur dessa på psykologiska grunder differentierade elever skall rycka ut tre, fyra eller fem procent och placera dem i något slags central anstalt, där de skola inburas under förhållanden av fängelsekaraktär, att den tanken skulle innebära en tillbakagång, som vi icke kunna stå till svars med.

Visserligen kan man framhålla, att de under tiden inte kunna störa allmänheten inom de områden, där skolorna ligga, men jag vill i stället fråga: Vad komma eleverna att ta sig till, sedan de ha vistats en tid på en sådan centraliserad anstalt med ett självklart oerhört svårhanterligt klientel? Blir det inte då en reaktion, så att de brott — inbrott, bilstölder och andra förseelser — som de därefter kunna komma att begå, bli tiofalt värre än de nu trots allt äro, när eleverna få vistas på öppna anstalter och där behandlas efter de nu tillämpade metoderna?

Jag vill bestämt avråda från ett sådant förfarande.

Beträffande ersättningsfrågan vill jag säga, att jag inte alls känner igen de metoder, som herr Nilsson i Bästekille här har beskrivit. Vi företa visserligen utredningar om de uppkomna skadorna, men vi ta ingen hänsyn till förmögenhetsförhållandena hos den, som lidit skadan. Vi värdera endast den uppkomna skadan mycket noggrant och se till att allting är riktigt och korrekt, men därefter neckas ingen ersättning, om kraven äro välmotiverade. Detta tror jag också är en allmänt tillämpad metod.

Beträffande allmänhetens reaktion vill jag slutligen säga, att den är förklarlig och jag vill säga i viss mån be-

klaglig. Jag förstår, att man har svårt att finna sig i att bli störd på detta sätt av alla dessa olyckliga ungdomar, som det är samhällets skyldighet att ta hand om. Men vi skola ändå komma ihåg, att ungdomsvårdsskolorna, hur besvärande de än kunna vara, ändå måste finnas. Det är nämligen inte säkert, att förseelsernas antal skulle bli mindre i detta land, om ungdomsvårdsskolornas elever i stället lämnades vind för våg. Jag är tvärtom övertygad om att antalet brott skulle bli mycket större då, om också mera fördelade på olika delar av riket.

Men det är ju inte detta som är det viktigaste. Vi ha ju här ett helt annat huvudsyfte, nämligen att övervinna de defekter, som vidlåda dessa ungdomar, och att föra dem tillbaka till arbetslivet. Och i detta arbete är det naturligtvis utomordentligt viktigt att vi ha allmänhetens stöd och förståelse för de svårigheter, som vi ha att kämpa mot.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Herr Sundström gjorde gällande, att jag skulle ha sagt att myndigheterna icke ha tagit frågan om de många rymningarna från ungdomsvårdsskolorna på allvar. Jag sade i stället, att jag var förvånad över att statsrådets svar var så föga positivt i en så angelägen sak som denna.

Herr Sundström nämnde vidare i sitt anförande, att jag hade gjort gällande, att en vistelse på normalt två år vid dessa skolor skulle vara lämplig. Jag sade i stället, att det vore bättre, om man med ett år förkortade den tid, som man nu betraktar som normal, men jag har ingenting emot att gå vidare på den väg, som herr Sundström där anvisade. Jag tror nämligen att det är bra att anstaltstiden blir så kort som möjligt, eftersom man därigenom kan nedbringa antalet rymningar. Men det är klart att

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

detta å andra sidan går ut över yrkesutbildningen. Det är både herr Sundström och jag fullt medvetna om.

I övrigt har jag ingen anledning att här polemisera mot herr Sundström. Vi äro ju nämligen båda två av den uppfattningen, att det skulle vara lämpligt att följa socialstyrelsens förslag om att inrätta isoleringsavdelningar vid ytterligare några ungdomsvårdsskolor. Jag vill dock understryka, att man inte skall gå längre i frihetsinskränkningar för ifrågasvarande ungdomar än som är nödvändigt. Om man inrättar sådana isoleringsavdelningar — vilka givetvis inte få ha karaktären av fängelse — för fem procent av de omhändertagna eleverna, så menar jag att man därigenom icke släpper tron på den öppna vårdformen. Detta senare anser jag vara väsentligt.

I fråga om ersättningarna har jag varit förvånad över att man har måst lämna uppgifter om vederbörandes förmögenhetsförhållanden. Det enda jag nu vill säga om ersättningarna är, att det vore bra om de kunde ordnas under något smidigare former.

Jag tror inte att man behöver svartmåla förhållandena på detta område; tavlan är tillräckligt mörk ändå. Fångvårdsstyrelsen framhåller t. ex. i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse i februari månad innevarande år, att den rymningsfrekvens från ungdomsvårdsskolor och ungdomsfängelser, som förefinnes i vårt land, icke skulle tolereras i något annat land — och den förefinnes inte heller i andra länder, säger samma myndighet. Jag anser dessa rymningar vara företeelser, som icke höra väl samman med vårt svenska folkhem. I varje fall bilda de där inte någon uppbygglig syn. Jag vill för min del tillstyrka en fastare hand från statsmakternas sida, när det gäller att begränsa dessa rymningar, vilka ofta äro förenade med brott.

Herr DICKSON: Herr talman! Den som lyssnat till herrar Kristenssons i Osby och Nilssons i Bästekille beskrivningar om hur det går till i de trakter, där ungdomsvårdsskolor äro belägna, frestas kanske att tro, att de målade ut förhållandena värre än de äro. Jag tror dock att det sagda stämmer ganska väl med verkligheten. Befolkningen i dessa trakter kan jämföras med befolkningen i gränsområdet mot ett fientligt land, ett område vilket då och då härjas av oberäkneliga element. Människorna där gå i en ständig oro för att utsättas för övergrepp från dessa ungdomars sida — som här beskrivits — och jag tycker att de båda talarna mycket träffande skildrat förhållandena så som de i verkligheten te sig. Inom min valkrets finnes en dylik anstalt — Forsane i Dalsland — och erfarenheterna därifrån äro ungefär desamma som de här beskrivna.

Orsaken till att jag nu har begärt ordet är emellertid, att statsrådet Möller för ungefär ett år sedan besvarade en fråga från mig beträffande just anstalten Forsane, varvid herr statsrådet meddelade, att socialstyrelsen övervägde inrättande av särskilda observationsanstalter för de svårare elementen bland ifrågasvarande klientel. Detta meddelande från herr statsrådet väckte mycket stor tillfredsställelse i den dalsländska bygden, och jag skulle tro, att statsrådets popularitet steg åtskilligt under de dagarna. Nu har det emellertid gått ett år sedan dess. Det var väl visserligen ingen vettig människa som trodde, att ett år skulle vara tillräckligt för att få allting i ordning, men tillståndet har nog tyvärr inte förbättrats alls utan snarare försämrats — just som det här har deklarerats av de båda föregående talarna. Det vore tacknämligt om man nu kunde ge befolkningen i denna trakt, liksom också i andra, jämförliga trakter, ett tröstens ord, så att människorna

Svar på interpellation ang. åtgärder för begränsning av rymningarna från ungdomsvårdsskolorna och på fråga ang. differentiering av klientelet på ungdomsvårdsskolorna.

där kunde se fram emot någon förbättring i fråga om de här förhållandena. Jag undrar, om det ändå inte skulle kunna låta sig göra att — man må kalla det differentiering eller något annat — skilja undan de allra svåraste elementen, dem som dra de hyggligare ungdomarna ut på rymmarfärd och lära dem hur de skola bära sig åt och som på det sättet förstöra ett klientel, som kanske annars ganska lätt skulle kunna ledas till rätta igen.

Detta är naturligtvis ytterligt svåra bedömanden, och ju mera human man därvidlag kan vara, desto bättre är det. Men å andra sidan har den ordentliga delen av allmänheten rätt att kräva, att samhället ser till att den har trygghet till egendom och, jag är nästan frestad att säga till liv. Det har den inte nu, så som förhållandena äro. Jag instämmer därför i den vädjan, som tidigare har riktats till chefen för socialdepartementet, att åtgärder så fort som möjligt måtte vidtagas för att de påtalade förhållandena må kunna förbättras.

Herr NILSSON i Bästekille: Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Möller för den upplysning han lämnade, att man numera har frångått den gamla metoden vid ersättning av uppkomna skador. Men för att ingen av kammarens ledamöter skall tro, att det är några gamla saker som spöka, vill jag upplysa om att här lämnade uppgifter avgåvos av rektor Thulin i Ljungaskog vid det stora mötet i Eket den 26 augusti i år, då befolkningen i orten diskuterade, huruvida man skulle bilda något slags frivillig organisation för att skydda sina ägodelar. Jag förstår att rektor Thulin tydligen inte har kommit ihåg att vi nu ha fått en ändring på detta område, en ändring, som jag tycker är bra.

Sedan vill jag säga, att jag känner mig tilltalad av herr Sundströms tanke,

att vi borde kunna få tidsbestämd vård för sådana ungdomar, som komma till ungdomsvårdsskolorna. Det skulle säkerligen vara bra om vi, som herr Sundström sade, kunde säga till en pojke eller flicka: Om du sköter dig bra här, så har du möjlighet att efter sex månader slippa härifrån. Jag tror att en hel del ungdomar därigenom skulle bli hjälpta och få litet styrka i karaktären, om jag så får uttrycka det. Det kunde kanske också något förminska rymningarnas lockelse och reducera deras antal. Ungdomarna visste då, att när de sex månaderna hade gått till ända och om de skött sig klanderfritt under den tiden, så ha de också möjlighet att slippa därifrån. Jag tycker att detta är en mycket god tanke.

Även det andra förslaget, att ungdomarna skulle kunna få anställning mot vanlig lön, är bra. Vid Ljungaskog sysselsätts eleverna med tre slags arbeten, dels lantbruk, dels snickeriarbete och dels arbete i mekanisk verkstad. Enligt de uppgifter jag fått vilja de allra flesta eleverna arbeta på den mekaniska verkstaden, och detta ger kanske förklaringen till den synnerligen stora skicklighet, som dessa ungdomar besitta, när de sedan äro ute och bila på våra vägar.

Däremot kan jag inte instämma med herr Sundström när han säger, att den differentiering som nu sker är så synnerligen lyckad. Det kan jag inte med bästa vilja i världen gå med på. Men jag är ingalunda hårt bunden av formerna därvidlag. Om det visar sig olämpligt med det, som jag har tänkt mig, nämligen slutna anstalter för de ungdomar, som jag här har talat om, och om det i stället visar sig vara bättre med t. ex. isoleringsavdelningar på de öppna ungdomsvårdsskolorna, så gärna det! Huvudsaken är, att det blir någon förbättring, till gagn inte bara för de elever som komma dit, utan även för allmänheten.

Svar på interpellation ang. ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.

Jag vill i likhet med herr Dickson understryka, att på samma gång som vi skola handla så humant vi kunna mot dessa ungdomsvårdsskoleelever, skola vi också tänka på att de människor, som bo i orter, där dessa skolor äro belägna, också ha rätt att kräva förståelse, hänsynstagande och humanitet från statsmakternas sida.

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Jag råkar känna till de förhållanden som här debatteras, och jag måste säga, att jag tyvärr har fått det intrycket, att statsrådet Möller tar litet lätt på dessa saker. Det verkar som om statsrådet inte ville försöka sätta sig in i hur de människor känna det, som bo i närheten av ifrågavarande anstalter. Faktum är dock, att de leva i en ständig känsla av otrygghet och oro. Det kan inte vara riktigt att staten ordnar så, att stora grupper av vår befolkning skola behöva gå i en känsla av ständig oro. Om det nu inte kan vidtagas åtgärder, som förhindra rymningarna från ungdomsvårdsanstalterna och den skadegörelse, som i samband därmed ständigt och jämt åstadkommes, så är det väl rimligt att staten åtminstone visar en smula generositet när det gäller att ersätta de uppkomna skadorna. Men det är tyvärr ytterst svårt för dem, som råkat ut för skadegörelsen, att få ut någon ersättning. Några få det, men andra få ingenting alls. Är det verkligen rimligt att denna uppgift skötes på detta sätt? När man inte kan skydda människornas egendom, så bör man väl åtminstone hålla dem något så när skadeslösa på annat sätt. Det är väl orimligt att människor, som fullgöra sina uppgifter mot det allmänna, skola vara tvungna att — utan skydd och utan ersättning från statens sida — gå i denna ständiga oro och därtill lida uppenbar skada. Jag vill verkligen hemställa till herr statsrådet att intaga en mera posi-

tiv ståndpunkt till ersättningsfrågan, om det nu inte går att skydda människorna från skadegörelse.

Jag kan berätta för herr statsrådet, att jag så sent som i går fick en uppgift om att befolkningen i trakten kring en ungdomsvårdsskola just i dagarna håller på att vidtaga åtgärder till skydd mot skadegörelse om det blir en skyddskår eller vad det nu kan bli. Om nämligen inte staten kan skydda medborgarna, så måste de enskilda människorna försöka att skydda sig själva. Jag tror inte att detta är en riktig och lämplig åtgärd, men jag tror inte heller att man kan förhindra den, med mindre den känslan bibringas människorna, att staten försöker skydda dem mot den skadegörelse, som de här äro utsatta för.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Svar på interpellation ang. ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER, som yttrade: Herr talman! Under åberopande av att bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna för erhållande av statligt bidrag till renovering av relativt nybyggda fastigheter i en del fall föreskrivit sådana villkor, att en så gott som fullständig ombyggnad av hela inredningen blivit nödvändig, har med kammarens tillstånd herr Jönsson i Skedsbygd till mig ställt följande frågor.

Ske de nu påtalade förhållandena i enlighet med departementets och bostadsstyrelsens direktiv?

Om så är fallet, är herr statsrådet villig medverka till sådan ändring i direktiven, att kraven på bostadsför-

Svar på interpellation ang. ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.

bättringen anpassas efter bostadens förhållanden före ombyggnaden, utan att bostadsstandarden därför behöver nämnvärt sänkas?

Statligt stöd till enfamiljs- och tvåfamiljshus lämnas i två olika former. Dels kan för nybyggnad eller genomgripande ombyggnad beviljas egnahemslån, dels kan beträffande vissa mindre förbättringar beviljas förbättringslån.

Syftet med egnahemslånet är sålunda att främja nybyggnad och genomgripande ombyggnad av äldre, otillfredsställande hus, medan förbättringslånet avser anordnande av vatten och avlopp ävensom elektriska installationer eller tillfällig förbättring av hus, som äro särskilt bristfälliga. Stödet tar alltså icke sikte på renovering av relativt nybyggda hus. Bostadsstyrelsen har icke funnit behov föreligga av särskilda direktiv till länsbostadsnämnderna i syfte att förebygga att sådana villkor för lån uppställas, som kunna föranleda omotiverad värdeförstöring. Det må dock i detta sammanhang framhållas, att ägare till relativt nybyggda hus kunna ha ekonomiskt intresse av en sådan mera omfattande ombyggnad, som utgör förutsättning för erhållande av familjebostadsbidrag och bränslebidrag.

Bostadsstyrelsen har frågat länsbostadsnämnderna i vilken omfattning nämnderna ansett ändamålsenligt föreskriva åtgärd, som nödvändiggjort rivning av nytt murverk eller nymonterad värmeledning. Av svaren framgår, att dylika villkor endast uppställts i några enstaka fall, varvid särskilda skäl förelegat.

För att belysa hur frågan kan ligga till i dessa särskilda fall, vilka få antagas vara de av interpellanten åsyftade, vill jag anföra vissa uppgifter rörande ett av länsbostadsnämnden i Kalmar handlagt låneärende. Byggnaden, som uppfördes år 1939, innehåller två

rum och kök med bristfällig köksinredning. Källaren är delvis och vinden helt oinredd. Uppvärmnings- samt vatten- och avloppsanordningarna ha vid besiktning befunnits vara undermåliga. Värmepannan är en 0,8 m² kökspanna med två radiatorer vid innervägg. Murstocken är av kalksandsten. Fastighetens ägare har låtit Lantbruksförbundets byggnadsförening uppgöra förslag till ombyggnad av huset, innebärande bl. a. inredande av tre rum på vinden. Tillbyggnaden förutsätter utbyte av värmepannan, varjämte murstocken av kalksandsten, vilken ansetts otillfredsställande ur brandsäkerhetssynpunkt, skall ersättas. Produktionskostnaden för ombyggnadsföretaget har av sökanden beräknats till 16 600 kronor. Länsbostadsnämnden har lämnat företaget utan erinran och preliminärt beviljat egnahemslån med 6 640 kronor. Fastigheten före ombyggnaden åvilande in-teckningsskuld utgör 4 000 kronor. Bostadsstyrelsen har vid granskning av ifrågavarande låneärende icke funnit anledning till anmärkningar.

Läget på bostads- och byggnadsmarknaderna är f. n. sådant, att statligt stöd till förbättring av relativt nyuppförda bostadshus endast kan ifrågakomma i de särskilda fall byggnaden är behäftad med allvarliga brister och en genomgripande ombyggnad fördenskull framstår som nödvändig. Länsbostadsnämndernas prövning av frågan om lån och bidrag till dylika ombyggnader torde icke kunna regleras genom allmänna direktiv utöver de i gällande kungörelser intagna bestämmelserna. Av bostadsstyrelsens undersökning synes vidare framgå, att länsbostadsnämndernas prövning av låneärenden avseende ombyggnad av hus hittills givit sådana resultat, att anledning saknas att verkställa de av interpellanten åsyftade jämkningarna i lånevillkoren.

Vidare anförde:

Svar på interpellation ang. ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för de av honom lämnade svaren på mina i interpellationen framställda frågor.

Herr statsrådet säger i sitt svar, att syftet med egnahemslånet är att främja nybyggnad och genomgripande ombyggnad av äldre otillfredsställande hus, medan förbättringslånet avser anordnande av vatten och avlopp. I det fall jag närmast syftade på och som tycks utgöra det herr statsrådet i sitt svar refererat, gäller det emellertid varken ombyggnad av äldre hus eller nybyggnad av sådant. Bostadshuset i fråga uppfördes nämligen för tio år sedan, och det kan väl rimligtvis inte betecknas som äldre hus, åtminstone inte i den bemärkelse vi på landsbygden innefatta i detta uttryck.

Vidare säger herr statsrådet, att bostadsstyrelsen inte funnit behov föreliggande av särskilda direktiv till länsbostadsnämnderna. Jag har inte anledning att tvista med herr statsrådet om huruvida de cirkulär med anvisningar, som utgått från bostadsstyrelsen till länsbostadsnämnderna, skola kallas anvisningar eller cirkulär eller direktiv. Tvärtom skulle jag vilja säga, att jag anser att bostadsstyrelsen skött sig mycket dåligt, om den inte genom att ge riktiga anvisningar sökt befrämja den verksamhet, som den har till uppgift att leda, inte minst för att få likartad tillämpning av gällande författningar ute i de olika länen. Jag förmodar att länsbostadsnämnderna och förmedlingsorganen genom dessa erhållit ledning i sin verksamhet. Jag antar att förmedlingsorganen till stöd för sin verksamhet kunna peka på t. ex. en sådan bestämmelse som den, vilken återfinnes på femte sidan i en länsbostadsnämnds cirkulär nr 3, där det på ett ställe heter: »Det bör framhållas att installation av centralvärme, varmed ofta förbindes sanitetsinstallation, i normala

fall brukar medföra sådana ändringsarbeten, att företaget måste betraktas såsom ombyggnad; denna bör då utföras på sådant sätt, att den till resultatet blir likvärdig med nybyggnad, varvid egnahemslån kan utgå.» Jag förmodar att det är denna passus i anvisningarna eller direktiven, vad man nu vill kalla detta, som legat till grund för vederbörande organ, när man föranstalltat om byggnadshjälp i det ifrågavarande fallet.

Jag vill redan nu säga ifrån, att jag anser dessa egnahemslån, i den mån man genom dem kan underlätta för så många som möjligt att skaffa sig eget hem, utgöra ett verksamt medel för främjande av mindre bemedlade personers möjligheter att skaffa sig ett eget hem med alla de fördelar ur familjesynpunkt och ur samhällets synpunkt, som följa med tryggheten av bostadsförhållandena. Enligt mitt förmenande bör detta betraktelsesätt leda till att man söker åstadkomma så många sådana egna hem som möjligt. Vi ha ju haft och ha ännu en skrämmande bostadsbrist med alla de skadeverkningar, som därav följa. Jag ifrågasätter, om det under sådana förhållanden kan vara riktigt ur samhällsekonomisk synpunkt att lägga ned alltför mycket kapital, material och arbete på att i det enskilda fallet åstadkomma en bostadsstandard, som ligger på toppen av vad som kan önskas och åstadkommas. Kan det vara riktigt att riva ut och skrota ned befintliga detaljer, som skulle kunna tjänstgöra ännu mycket längre, under det att ett mycket stort antal medborgare nödgas bo i så dåliga bostäder, att de inte ens inom ramen för gällande bestämmelser kunna komma i åtnjutande av något förbättringsbidrag?

Ett mycket stort antal bostäder, som borde komma i åtanke när det gäller att åstadkomma förbättringar, utestängas på grund av gällande bestämmelser helt från all statlig hjälp. Man

Svar på interpellation ang. ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.

kan fråga sig om det inte vore riktigare att vid dessa ombyggnader något sänka standarden inom de gränser, som medgivits av bostadens nuvarande utformning, samt sprida hjälpen till flera. I varje fall förefaller det inte vara riktigt att riva ut och skrota ned en fullt funktionsduglig värmeledning, när det råder skriande brist på material och många nybyggen få vänta på att erhålla t. ex. radiatorer.

Häromdagen läste jag i en stockholmstidning under rubriken »Bristen på värmelement försenar nybyggen i hela landet», hur inflyttningen i många nybyggda fastigheter försenades. Samma tidningsartikel innehöll en intervju med byggmästare, som verifierade dessa uppgifter. »I regel komma radiatorerna till nybyggena en månad eller fjorton dagar före inflyttningen, om de komma alls», slutar uttalandet.

I det refererade fallet anger herr statsrådet såsom motiv för att murverket måste rivas, att detsamma var uppfört av kalksandsten. Det är mycket möjligt att detta material inte är av samma kvalitet som vanligt murtegel, men skulle man utan vidare kassera alla murverk, utförda av detta material, skulle ytterligare många familjer bli försatta i ett bekymmersamt läge. I det föreliggande fallet fanns det ett upprättat kostnadsförslag, med vilket ägaren av bostadshuset var fullt tillfredsställd. Detta slutade på 8 700 kronor. För att utfå bostadstillägg och bränslebidrag nödgades ägaren emellertid anlita en av länsbostadsnämnden anvisad arkitekt. Då slutade kostnadsförslaget på 16 600 kronor. Det har emellertid visat sig att denna siffra inte kommer att hålla; kostnaderna komma snarare att över- än understiga 20 000 kronor. Visserligen erhåller bostadsägaren bostads- och bränslebidrag så länge barnen inte fyllt 16 år, men efter denna tid upphöra dessa bidrag. Han har då att själv förränta och eventuellt amor-

tera den kvarvarande lånesumman. Jag vågar ställa den frågan, om i detta fall inte bostadsinnehavaren skulle ha varit betydligt mera gynnad av staten, om han kunnat erhålla bidrag för att utföra ombyggnaden enligt det första förslaget och haft en skuldsumma, som varit 10 à 12 000 kronor mindre.

Inte minst i nuvarande ekonomiska läge bör det stå klart, att samhället saknar resurser att inom överskådlig framtid bringa upp bostadsstandarden till den höjd, som nu kan uppnås i endast mycket få fall. Jag undrar fortfarande, om det inte är alla skäl att taga hela vår statliga bostadspolitiska verksamhet under förnyad omprövning. Jag gör det med så mycket större rätt som jag kan säga, att detta fall inte är enastående. Vid samtal med kamrater har jag funnit, att tillämpningen i länet i många fall varit likartad. Jag vill också påpeka, att när man på detta sätt offrar statens pengar på några få byggen, under det att ett mycket stort antal hjälpsökande inte kunna komma i åtnjutande av något stöd alls, då blir befolkningen på de orter, där sådant förekommer, missnöjd. Flera personer ur skilda samhällsgrupper ha för mig uttalat, att man ansåg att det för bostadsinnehavarna själva vore ekonomiskt klokare och lyckligare, om man kunde få hjälpen något mer spridd, även om hjälpen inte blev så omfattande och bostadsstandarden bringades upp till den topp, som man nu fordrar.

Herr PERSSON i Växjö: Jag känner inte till så många detaljer i det fall, som varit anledning till denna interpellation. Men förhållandet är ju ändå det, att den sökande här tydligen genom förmedlingsorganet hos länsbostadsnämnden sökt en ombyggnad, som enligt det förslag som gjorts upp av — om jag är rätt underrättad — LBF skulle kosta 16 000 kronor. När länsbostads-

Svar på interpellation ang. ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.

nämnden sedan granskat detta förslag och funnit det bra samt tillstyrkt det, så kan jag för min del inte förstå att man säger, att länsbostadsnämnden inte skulle ha skött denna sak alldeles tillfredsställande.

Det var även mycket annat i den föregående talarens anförande som man skulle kunna ställa under diskussion. Det är väl ändå alldeles felaktigt att här komma och påstå, att vi nu föra en bostadspolitik som medför, att i jämförelse med tidigare endast ett litet fåtal människor kunna få ett bra eget hem eller en ordentlig lägenhet. Visserligen förhåller det sig så — det måste jag inskjuta — att vi inte kunnat bygga så många bostäder vi önskat, eftersom man måste hålla sig inom ramen för investeringsmöjligheterna. Enligt min uppfattning har det emellertid aldrig förut varit möjligt för så många människor som nu — tack vare den statliga bostadspolitik — att skaffa sig ett eget hem, som fyller de krav vi nu ställa. Detta har varit möjligt just under åren efter kriget. Under de tre åren närmast efter kriget, åren 1945, 1946 och 1947, byggde vi flera lägenheter än någon gång förut. För endast tio år sedan kunde många familjer knappast drömma om att få möjligheter att skaffa sig sådant eget hem, som vi nu tack vare de statliga stöden kunna giva dem. Den nya bostadspolitik, som vi beslutat om här under tre riksdagar i följd, åren 1946, 1947 och 1948 — jag nämner då särskilt beslutet om egnahemslånet — innebär bostadsbidrag, som giva större möjligheter för dem som vilja skaffa sig eget hem. Även en del familjer med relativt små inkomster kunna nämligen klara av detta, eftersom de årliga bostadskostnaderna bli lägre genom det stöd, som staten här ger.

Vidare är det klart, att herr Jonssons i Skedsbygd anförande även aktualiserade frågan om själva principerna för

bostadspolitiken. Jag trodde att man var tämligen enig här i riksdagen om detta. I varje fall restes det inte någon opposition — såvitt jag kan minnas — mot det förslag, som kom från departementet. Det var ingen opposition eller kritik mot förslaget, att man skulle föra en bostadspolitik, som gick ut på en standardhöjning. Huvudprincipen skulle då vara att alla hus, som kunde byggas om och sättas i samma skick som nybyggda hus, skulle man också kosta på en sådan ombyggnad. Dessutom innebar beslutet, att man skulle förbättra övriga en- och tvåfamiljslägenheter, d. v. s. sådana som på grund av sin konstruktion eller av annan anledning voro av så dålig beskaffenhet, att de inte kunde byggas om, så att de kunde bli som nya. Vidare skulle man inte heller lägga ned några kostnader, om det av någon annan anledning — t. ex. att huset inte skulle komma att bebos mer än begränsad tid — skulle vara ekonomiskt oförsvarligt. Principen var alltså, att man skulle göra så många hus man kunde likvärdiga med de nya. Jag trodde, att man i alla fall skulle vara enig om den huvudprincipen. Jag vill fråga vart det skulle bära hän, om man försökte gå andra vägar.

Bostadsförbättringsverksamheten bedrivs ju huvudsakligen ute på landsbygden. Om man nu ute på landsbygden skulle hjälpa upp bostadsläget med förbättringslån i stället för med egnahemslån och underlåta att göra bostäderna lika bra som nya i de fall detta går, så skulle väl detta betyda, att man för framtiden konserverar en lägre bostadsstandard ute på landsbygden, och detta strider direkt mot syftet med bostadspolitik. En av målsättningarna för denna politik är ju, att landsbygden skall komma i paritet med tätorterna när det gäller bostadsstandard. Jag kan därför inte förstå att man från landsbygdshåll företräder en linje, som skulle innebära motsatsen.

Svar på interpellation ang. ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.

Jag vet också att erfarenheten visar, att om man ger ett stöd åt en familj, som vill ha ett eget hem, och detta inte blir av alldeles tillfredsställande beskaffenhet, då dröjer det inte länge tills familjen klagar och säger, att den fått ett stöd från statens sida, som inte på något sätt kan jämföras med det stöd en annan familj fått. En annan familj har kanske fått flera rum och en bättre utrustning. Hur kunna myndigheterna handla på det sättet, frågar man. Ingen skall tro att man med en bostadspolitik, som på detta sätt konserverar en lägre standard på landsbygden, i längden kan vinna ens deras bifall och bevägenhet, som skulle draga nytta av detta stöd. Därför vill jag vid detta tillfälle bara kort och gott understryka vikten av att man inte viker från dessa huvudprinciper, som innebära att man på bred front går fram för en förbättring av bostadsstandarden, en förbättring varigenom man får så många bostäder som möjligt av sådan beskaffenhet, att de fylla de krav man nu ställer i tätorterna på en familjebostad.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag vill bara bemöta den föregående ärade talaren på ett par punkter. Han säger att vederbörande sökt bidrag och att det inte fanns någon anledning för länsbostadsnämnden att vägra, utan den lämnade sitt godkännande. Jag har emellertid inte riktat kritiken mot länsbostadsnämnden. Jag vill bara påpeka, att personen i fråga ursprungligen sökte med ett kostnadsförslag på 8 700 kronor. För att få bostadstillägg nödgades han emellertid anlita en av länsbostadsnämnden anvisad arkitekt, och enligt denne skulle kostnadsförslaget sluta på 16 600 kronor. I verkligheten komma kostnaderna kanske att uppgå till något över 20 000 kronor. Det är de ekonomiska konsekvenserna för familjen i fråga, som man här måste taga i be-

aktande. Hade familjen nu redan förut skuld på huset och sedan belastades ytterligare, så kommer den naturligtvis i ett mycket svårt läge. Finns det barn i familjen, så får man barnbidrag och bränslebidrag, men så snart barnen bli stora står man kvar med den stora skuldsumman.

Vidare säger den föregående talaren, att det aldrig byggts så mycket som under de senaste åren. Detta är ju glädjande och riktigt, men i det andragna fallet gällde det inte att åstadkomma något nytt hem. Här fanns det redan ett hem, som man kostar på 20 000 kronor för att förbättra. Man skapar således ingenting nytt här.

Talaren säger också, att det riktades ingen kritik mot det förslag, som genomfördes. Ja, det beror ju så mycket på hur ett genomfört förslag tillämpas ute i bygderna. Det är först när man kommer och träffar på sådana här exempel som kritiken gör sig gällande. Man tycker då att det inte varit så bra, som man skulle ha önskat.

Herr Persson i Växjö säger vidare, att man inte vill konservera en lägre bostadsstandard på landsbygden, och därför tillämpar man detta system. Ja, men om man bygger om, låt oss säga en procent av dessa byggnader på landsbygden och lyckas komma fram till att bygga två procent av byggnaderna, då konserverar man ju de återstående byggnaderna så mycket längre. Jag ifrågasätter om man någonsin hinner komma så långt, att man kan få en ordentlig bostadsstandard för alla medborgare, och jag förutsätter, att när man genomfört detta program till slut, så kanske de först iordningställda bostäderna för länge sedan äro utdömda.

Man skall inte vika från principerna, säger den föregående ärade talaren. Jag vill säga att det för mig — och många med mig — inte framstår såsom riktigt att i en tid med brist på material riva ned ett murverk och taga bort en vär-

Svar på interpellation ang. ändring av direktiven för statens bidrag till bostadsförbättringsverksamheten.

meledning och skrota ned denna för att sedan ersätta dessa saker med nya. Detta kan man inte acceptera. Jag tycker inte att detta handlande är riktigt i en situation, där det är en sådan skriande brist på sådana saker som det är för närvarande.

Herr PERSSON i Växjö: Herr talman! Om jag inte är fel underrättad, så gällde det i här berörda fall värmeelement, som var uppsatt på en innervägg, d. v. s. de hängde tydligen på den mur, som fanns där. Pannan var ju till dimensionerna för liten. Man kunde inte ha den i fortsättningen, om man skulle bygga till huset. Jag känner inte till detaljerna i fallet, men jag är inte alldeles övertygad om att familjens bostadskostnader bli så mycket högre därför att man lägger ned litet mera pengar på detta hus, ty det betyder ju att ifrågavarande familj kan erhålla familjebostads- och bränslebidrag. Och vi ha ju ändå varit med om att besluta, att förutsättningarna för familjebostads- och bränslebidrag skola vara, att lägenheten i fråga skall vara godtagbar enligt de krav, som vi uppställde. Därför tror jag att vederbörande i detta fall kanske fick precis lika låga bostadskostnader, som om han gjort en förbättring enligt de linjer som herr Jonsson i Skedsbygd nu tycks gå in för.

Nu var det i verkligheten så att denna fråga — angående gränsdragningen mellan egnahemslån och förbättringslån — redovisades i propositionen nr 231 förra året. Man fann där att bostadsförbättringsutredningen hade ifrågasatt, huruvida man i en del fall inte skulle kunna gå med på något enklare förbättringar som inte medförde att husen blevo likvärdiga med ett nytt. Men departementschefen gick i sitt resonemang i denna proposition emot detta förslag. Han drog upp dessa klara linjer som sedan, när riksdagen fattade

sitt beslut, ingen gjorde någon anmärkning emot. Jag menar därför att det kanske i detta fall inte är så farligt med bostadskostnaderna.

Herr Jonsson i Skedsbygd sade inte rent ut, men det liksom framskyntade i hans anförande, att man borde ompröva bostadspolitikens huvudprinciper, då det gäller i huvudsak frågan om husen skola göras likvärdiga med nya i alla de fall där det är möjligt. I så fall får väl denna fråga tas upp i något annat sammanhang. Det var dock inte längre sen än förra året som vi fattade beslut om den nya bostadspolitik i fråga om enfamiljs- och tvåfamiljshusen. För min del tror jag att man skall hålla på de principer som godkänts. Det skulle vara beklagligt, om de nuvarande ekonomiska svårigheterna, bristen på material och investeringssvårigheter skulle medföra att man avvek från den linje som ändå innebär att man, såsom jag förut sade, går fram på bred front för att söka få ett bostadsbestånd som är fullt tillfredsställande ur olika synpunkter. Jag anser att det statliga stödet inte skall användas, annat än där det är alldeles nödvändigt, för att åstadkomma bostäder som inte komma att vara tillfredsställande, när man bott där några år, och som inom en nära framtid komma att anses undermåliga. Jag tror att det är farligt att föra en sådan politik.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag vill bara göra ett par erinringar. Den föregående ärade talaren säger att man konstaterat, att värme pannan var liten och värmeelementen inte tillräckliga. Om man anlitar en arkitekt för att få fram det bästa möjliga, kasserar han naturligtvis allt gammalt som finns, den saken är klar. Annars råder det mycket delade meningar — jag är inte någon fackman på detta område — huruvida denna panna skulle ha kunnat duga i fortsättningen.

Svar på interpellation ang. utredningen om utbyggnad av de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn.

Så säger talaren att sökanden hade troligtvis inte fått lägre hyreskostnader, därför att han fick barnbidrag. Men jag sade ju, att om han kunnat få detta barnbidrag och därtill en lägre hyreskostnad, så hade han kommit i en bättre ekonomisk ställning och sluppit den stora skuldsumma som han nu tvingas dragas med och som kan bli besvärlig nog för vederbörande.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Jag har själv tagit upp frågan om detta enskilda fall, men det lär väl icke vara möjligt för riksdagens ledamöter att över huvud taget bilda sig någon uppfattning om huruvida länsbostadsnämnden eller herr Jonsson i Skedsbygd har rätt i detta speciella fall. Jag tror inte att det skulle gå, med mindre än att man gjorde en inspektion på stället. Jag medger att jag misstänkte, att herr Jonssons verkliga mening var att familjebostadsbidrag och barnbidrag skulle lämnas ut även till folk med bostäder som icke uppfylla de kvalitetsvillkor som man nu en gång har ställt upp. Vill herr Jonsson i Skedsbygd hävda detta — och det framgick tydligt av hans sista yttrande — så är det bäst att återkomma till denna sak, när bostadsfrågan i hela sin vidd skall behandlas av nästkommande års riksdag, därför att här är det inte bara Kungl. Maj:t som bestämmer utan här föreliggande riksdagsdirektiv för tillerkännande av familjebostads- och barnbidrag. Det skall då bli intressant att se, om riksdagens andra kammare är villig att skriva ned anspråken på kvaliteten hos de bostäder för vilka familjebostadsbidrag skall beviljas.

Jag tror att vi få uppskjuta diskussionen, tills vi verkligen bli i tillfälle att diskutera denna principfråga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. utredningen om utbyggnad av de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten herr Fröderberg till mig riktat följande fråga:

Är herr statsrådet i tillfälle att meddela, när den av 1948 års riksdag i skrivelse nr 177 begärda utredningen angående utbyggnaden av de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn väntas bli förelagd riksdagen?

I den av interpellanten åberopade skrivelsen har riksdagen anhållit om utredning av frågan i vilken utsträckning för barn i åldern 16—18 år, som på grund av fortsatt utbildning eller sjukdom icke kunna bidra till sitt uppehälle, kompensation i form av stipendier eller på annat sätt erhållits för barnavdragens bortfallande. Med anledning av denna skrivelse uppdrog Kungl. Maj:t den 30 juni 1948 åt socialstyrelsen att verkställa den begärda utredningen.

Den 6 december 1946 hade emellertid studielånenämnden fått i uppdrag att verkställa en utredning rörande studiehjälpsverksamheten vid de allmänna läroverken och vissa andra statliga och statsunderstödda läroanstalter. Då studielånenämndens utredning kunde förväntas innehålla förslag till åtgärder, som kunde inverka på socialstyrelsens uppdrag ansåg sig styrelsen böra avvakta dennas slutförande. Sedan studielånenämnden numera överlämnat sitt betänkande har socialstyrelsen uppgivit sig ha för avsikt att inom de närmaste veckorna överlämna utredning och förslag.

Då jag sålunda ännu icke varit i tillfälle att taga del av utredningen, kan jag f. n. icke närmare yttra mig om vid

Svar på interpellation ang. utredningen om utbyggnad av de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn.

vilken tidpunkt denna fråga kan föreläggas riksdagen. Något förslag är emellertid icke att förvänta till nästa års riksdag.

Härpå anförde

Herr **FRÖDERBERG**: Herr talman! Jag ber att till chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min fråga. Jag vill också tacka statsrådet för det intresse som han fortfarande har för saken och för det löfte han här gav att komma med en proposition i denna fråga. Dock är jag inte riktigt nöjd med hans angivande av tidpunkten när det skulle ske. Han sade ju, att han inte trodde att han skulle kunna avlämna denna proposition till nästa års riksdag.

Jag skall ta en liten kort repetition av denna frågas behandling. Före den senaste skattereformen fick man ju avdrag vid beskattningen för barn upp till 18 år, som inte kunde försörja sig själva på grund av studier osv. Denna bestämmelse bortföll vid skattereformen. Socialministern hade då föreslagit att som ersättning härför skulle det allmänna barnbidraget utgå för sådana barn upp till 18 års ålder. Men utskottet och riksdagen gick på en snävare linje. De motiverade detta bland annat med svårigheten att ta ställning till vilka som kunde få bidrag och vilka som inte kunde få det i dylika fall. Jag motionerade då året efteråt och föreslog att barnbidrag skulle utgå till änkors och invaliders barn, som av nyssnämnda skäl inte kunde försörja sig själva, upp till 18 års ålder. Utskottet avstyrkte förslaget och hänvisade som motivering för ett avslag till det skäl, som anfördes då frågan om det allmänna barnbidraget behandlades föregående år, alltså svårigheten att göra ett urval. Jag tycker att det var en svag motivering — den anmärkningen riktar jag mot utskottet och riksdagen och inte mot so-

cialministern — ty de barn, som det här gäller, finnas redan i barnavårdsnämndernas matriklar, då de ju erhållit särskilt barnbidrag i 16 år. Vad det gäller är egentligen att utsträcka bidragsgivningen två år. Man ansåg emellertid att en utredning borde ske, och en sådan är redan begärd hos socialstyrelsen.

Herr statsrådet hänvisade här till den utredning, som studiehjälpsnämnden företagit och som blev tillgänglig för fjorton dagar sedan. Även i fjol talades det om att det möjligen i detta betänkande skulle komma att tagas särskild hänsyn till änkors och invaliders barn. Jag har nu studerat betänkandet rätt ingående, men till min besvikelse funnit att något särskilt förslag rörande dem inte är medtaget. Inom parentes sagt är betänkandet i övrigt ett mycket intressant aktstycke.

Men det var ju i alla fall meningen, att frågan om bidrag till änkors och invaliders barn skulle upptagas såsom ett komplement till förslaget angående studiehjälpsverksamheten, och jag vill därför uttala den förhoppningen, att om det från ecklesiastikdepartementets sida framlägges ett förslag till nästa års riksdag angående hjälpen till studieverksamheten, socialministern då samtidigt ville framlägga förslag rörande särskilt bidrag och hjälp till änkors och invaliders barn m. fl. Jag tror nämligen att det skulle vara mycket bra, om vi finge behandla dessa frågor samtidigt.

Det är naturligtvis inte tänkbart att det kommer någon proposition angående bidrag till änkors och invaliders barn redan vid nästa riksdags början, men vi ha ju dock några månader på oss under riksdagen, och jag hoppas som sagt att propositionen skall komma vid en senare tidpunkt och helst då samtidigt med förslaget rörande studiehjälpen.

Jag vill uttrycka min tacksamhet för att ett sådant förslag, som jag här efter-

Svar på fråga ang. utvidgning av de statliga subventionerna.

lyst, kommer att framläggas, men ju förr det sker, desto bättre.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Svar på fråga ang. utvidgning av de statliga subventionerna.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**, som yttrade: Herr talman! Herr Lager har till mig riktat följande enkla fråga:

Ämnar regeringen framlägga något förslag till utvidgning av de statliga subventionerna för nedbringande av barnfamiljernas och de ensamstående mödrarnas bostadskostnader, och i så fall, vid vilken tidpunkt kommer detta att ske?

Som svar på frågan vill jag framhålla följande.

Vid utformningen av nu gällande bestämmelser om bostadsrabatterna, enligt vilka familjebostadsbidrag som regel endast utgår till barnfamiljer i hus, som nybyggt eller ombyggt efter den 1 januari 1948, förutsattes att frågan om utvidgning av bidragsgivningen borde bli föremål för förnyad prövning, så snart det statsfinansiella läget ansåges medge det. Bostadsstyrelsen undersöker för närvarande vilka kostnader en utvidgning av bidragsgivningen till att omfatta även familjer i före den 1 januari 1948 uppförda eller ombyggda bostadshus av godtagbar standard skulle medföra. Frågan om bostadsbidrag till ensamstående mödrar med minderårigt barn torde även få prövas i detta sammanhang.

Jag är för närvarande icke beredd att säga, när slutliga förslag beträffande den här berörda utvidgningen av bostadsrabatterna skola kunna framläggas för riksdagen. Jag anser det dock uteslutet att förslag i ämnet kunna framläggas för nästa års riksdag.

Härefter anförde

Herr **LAGER**: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för socialdepartementet för svaret på min enkla fråga, samtidigt som jag beklagar det negativa innehållet i framför allt svarets senare del.

De nuvarande bestämmelserna för familjebostadsbidrag äro ju inte tillfredsställande, detta speciellt därigenom att dels barnfamiljer, som bo i fastigheter, hyggda före 1948 men av en kvalitet som fyller de ställda anspråken, och dels ensamstående mödrar äro utestängda från bidrag. Såvitt jag har kunnat finna, råder också i stort sett allmän enighet om att bestämmelserna böra ändras så, att de nu rårande orättvisorna försvinna. Även herr statsrådet medgav ju detta i sitt svar här.

Det är alldeles uppenbart att behovet av bostadsbidrag för dessa barnfamiljer och ensamstående mödrar inte avtar, utan snarare tilltar allt eftersom tiden går. Desto mer anmärkningsvärt är det därför enligt min mening, att handläggningen av denna fråga och reglerandet av berörda förhållanden sker i mycket långsam takt. Efter vad jag erfarit, utredes för närvarande frågan om familjebostadsbidrag av bostadsstyrelsen, och där väntar man i sin tur på att få in en del material från 1945 års bostadsräkning som man behöver för att kunna göra sin utredning färdig. Det är nu snart fem år sedan denna bostadsräkning ägde rum, och det föreligger väl en viss risk för att det primärmaterial, på vilket bostadsstyrelsen skall stödja sig vid sin utredning, hinner att bli så gammalt, att man under hänvisning härtill kommer att ytterligare uppskjuta framläggandet av ett utredningsresultat.

Vad frågan om bidrag till ensamstående mödrar beträffar, så är den inte föremål för någon utredning, utan den övervägs endast hos Kungl. Maj:t.

Svar på fråga ang. utvidgning av de statliga subventionerna.

Detta överbägende har nu pågått rätt länge. I propositionen i bostadsfrågan till 1947 års riksdag sades det, att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på saken men att frågan tärvade ytterligare överbägende. I propositionen till 1948 års riksdag meddelades att formen för detta bidrag inte var klar och att man därför inte kunde framlägga något förslag till riksdagens prövning. Inte heller i årets proposition återfanns något förslag rörande denna sak.

Däremot framburo vi från kommunistiskt håll i en gruppmotion förslag dels om en utvidgning av bostadssubventionerna till att omfatta även barnfamiljer, som bo i hus som äro färdigställda tidigare än 1948, och dels om bostadsbidrag till ensamstående mödrar. Utskottet avstyrkte våra förslag med hänvisning till att dessa frågor voro föremål för överbägende av Kungl. Maj:t, och riksdagen följde utskottet och avskog motionen.

Den upplysning, som herr statsrådet nu lämnat om att vi inte heller till 1950 års riksdag kunna förvänta ett förslag i ärendet tyder på att överbägendena fortsätta. Jag måste säga att den långsamma takt, vari utredningen och överbägendena när det gäller dessa frågor ske, är mycket anmärkningsvärd. Det är dock rätt många människor som det här gäller. Om jag håller mig till den kategori, som kanske är värst utsatt, nämligen de mindre bemedlade och obemedlade ogifta mödrarna, så finns det vid den kommunala bostadsförmedlingen här i Stockholm mellan 1 800 och 1 900 bostadssökande som tillhöra denna kategori. En grov beräkning säger att cirka 1 000 av dessa sakna egna bostäder och följaktligen måste leva skilda från sina barn, ett förhållande som givetvis är mycket beklagligt ur en mängd olika synpunkter.

Jag kan inte godkänna det argumentet, att det statsfinansiella läget skulle lägga hinder i vägen för att vidga bo-

stadssubventionerna till att omfatta de båda grupper, som jag här berört, och alldeles speciellt vill jag bestrida att det skulle vara fallet beträffande de ensamstående mödrarna.

Härmed var överbäggningen slutad.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Holmberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående regeringens inställning till vissa försvarspolitiska frågor.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande och memorial:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt anstånd med inbetalning av kvarstående skatt på grund av 1949 års taxering; och

nr 51, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående sänkning av tilläggsskatten å bensin och tilläggsskatten å vissa för drivande av automobil använda brännoljor.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 389, till Konungen i anledning av väckta motioner om avskaffande av dyrorts-systemet m. m. samt om slöpande av lägsta ortsgruppen i dyrortsindelningen.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 3.55 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Lördagen den 3 december.

Kl. 2 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Ledamoten av andra kammaren, jur. lic. Per Hjalmar Fagerholm är på grund av influensa-sjukdom med hög feber sängliggande och oförmögen att bevista sammanträden under en tid framåt, intygat

Stockholm den 2 dec. 1949.

V. L. Lundberg

Leg. läk.

Kammaren beviljade herr Fagerholm ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 2 innevarande december tills vidare.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 50.

§ 3.

Föredrogs bevillningsutskottets memorial nr 51, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående sänkning av tillägsskatten å bensin och tillägsskatten å vissa för drivande av automobil använda brännoljor.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter endast en bordläggning. Kammaren biföll denna hemställan och godkände den i memorialet föreslagna voteringspropositionen.

Herr andre vice talmannen meddelade härefter, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän ifrågavarande

de gemensamma omröstning komme att äga rum vid plena den 7 innevarande december.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående samförläggning av Södra skånska infanteriregementet jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 186, angående tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1949/50;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående nya grunder för avlöningen av präster m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtande nr 54, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.05 em.

In fidem

Gunnar Brith.